

**Türk Dünyası,
Türkiye-Irak- Tıp Dergisi**

Cilt 7: Sayı 2

2023/2

Tıbbi Vurgular

***Turkish World,
Turkiye-Iraq- Medical Journal***

Volume 7: Number 2

2023/2

Medical Emphasis

Baş Editör/Chief Editor

Prof. Dr. M. Arif AKŞİT

Baş Editörler/Vice Chief Editors

Prof. Dr. Hilmi ÖZDEN

Prof. Dr. Ümit AKKOYUNLU

Dr. Emrah ATAY

Editörler/Editors

Prof. Dr. Ayla Hıdır Galip KAHYA

Prof. Dr. Necat Ali MOHAMMED

Prof. Dr. Hanefi SOYLU

Prof. Dr. Sacit TURANLI

Prof. Dr. Filiz YAVUZ

Prof. Dr. Velit HALİT

Doç. Dr. Abdullah ADİL

Doç. Dr. Nawal BAHJET

Doç. Dr. Ali Muhsin HASAN

Dr. Velit Mohammed ALİ

Opr. Dr. Aydın BEYATLI

Dr. Müfit Ekrem TAHA

ve/and

Konu ile ilgili Akademisyenler/Collaborative Academicians

Sorumlu Müdür/Responsible Manager

Prof. Dr. Hilmi ÖZDEN

Yayın Kurulu/Publication Council

**Türkiye, Irak ve Türk Dünyasında Tıp alanındaki Bilim İnsanları
Turkiye, Iraq and Turkish World Academicians on Medical Science**

Sorumlu Müdür/ Responsible Manager	Opr. Dr. Aydın BEYATLI Prof. Dr. Hilmi Özden
İdari Sorumlu Administrative Responsible	Zekeriya YILDIRIM

Derginin tümü ya da bir bölümü/bölemleri Eskişehir Türk Dünyası Türkiye-Irak Tıp Dergisinin, yazılı izni olmadan elektronik, optik, mekanik ya da diğer yollarla basılamaz, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

No part of this journal may be printed, reproduced, or distributed by and electronical, mechanical or other means without the written permission of the Turkish World Turkiye-Iraq Medical Journal.

Yazışma Adresi/Contact Address

Adres: Türk Dünyası, Türkiye-Irak Tıp Dergisi, 26480 Eskişehir, Türkiye/TURKIYE
Baş Editör/Chief Editor: Prof. Dr. Mehmet Arif AKŞİT
Telefon/Mobile Phone-GSM: 0090 542 5257612
e-posta/e-mail: maaksit@hotmail.com, maaksit@gmail.com, maaksit@yahoo.com

Editör Sekreteri/Secretary: Zekeriya Yıldırım
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
Osmangazi Üniversitesi, 26480 Eskişehir, Türkiye
Tel/Phone: +90 507 922 61 55
Tel/Phone Office: 90 222 239 29 79 / 4499
e-posta: zekeriya.yildirim@gmail.com

 <p>Prof. Dr. M. Arif AKŞİT Baş Editör/Chief Editor GSM: 00(90) 542-525 76 12 maaksit@gmail.com, maaksit@hotmail.com Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesinden emekli Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Neonatoloji, Pediatrik Genetik EV/HOME: Orhangazi Mah. Hüzün Sok. 21, Odunpazarı/Eskişehir/Türkiye</p>	<p>Prof. Dr. Hilmi ÖZDEN Baş Editör Yardımcısı/ Vice Chief Editor GSM: 00(90) 530 569 0610 hilmiozden@gmail.com Anatomi Bilim Dalı</p> <p>Prof. Dr. Ümit AKKOYUNLU Baş Editör Yardımcısı/ Vice Chief Editor GSM: 00(90) 532 463 8464 akkoyunluumit@yahoo.com Ortopedi</p> <p>Dr. Emrah ATAY Baş Editör Yardımcısı/ Vice Chief Editor</p>	<p>Yazışma Adresi</p> <p>Adres: Türk Dünyası Türk- Irak Tıp Dergisi, 26480 Eskişehir, Türkiye</p> <p>Sekreteri/Secretary: Zekeriya Yıldırım</p> <p>Turkish World Türkiye, Iraq-Medical Journal</p> <p>Osmangazi University, 26480 Eskişehir, Türkiye</p> <p>Tel/Phone: +90 507 922 61 55 Office: 90 222 239 29 79 / 4499</p> <p>e-posta/e-mail: zekeriya@ogu.edu.tr zekeriya.yildirim@gmail.com</p>
<p>Prof. Dr. Ayla Hıdır Galip KAHYA GSM: 0096 477 0660 66 32 aylakhghalib@gmail.com</p> <p>Kadın Hastalıkları ve Doğum Kerkük Üniversitesi Tıp Fakültesi</p>	<p>Prof. Dr. Necat Ali MOHAMMED GSM: 0096 477 0097 36 25 najatagha@hotmail.com</p> <p>Anatomi Kerkük Üniversitesi Tıp Fakültesi</p>	<p>Prof. Dr. Hanefi SOYLU hasoylu@hotmail.com</p> <p>Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Neonatoloji/ Konya</p>
<p>Prof. Dr. Velit HALİT suppot@rstheme.com</p>	<p>Prof. Dr. Sacit TURANLI sturanli@hotmail.com</p>	<p>Prof. Dr. Filiz YAVUZ afy60@hotmail.com</p>
<p>Doç. Dr. Abdullah ADİL GSM: 0096 477 0859 09 17 abdullahkoprulu@gmail.com</p> <p>İç Hastalıkları Kerkük Üniversitesi Tıp Fakültesi</p>	<p>Doç. Dr. Nawal BAHJET GSM: 0096 477 2315 49 37 dr.nawal65@gmail.com</p> <p>Çocuk Sağlığı/Neonatoloji Kerkük Üniversitesi Tıp Fakültesi</p>	<p>Doç. Dr. Ali Muhsin HASAN GSM: 0096 477 1749 93 88 drali_terzi@yahoo.com Laparoskopik Cerrahi Genel Cerrahi Azadi Eğitim Hastanesi Kerkük</p>
<p>Dr. Velit Mohammed ALİ GSM: 0096 477 0090 90 88 wplove2006@gmail.com Baba Gurgur Diabetic Centre Dahiliye N. O C. Kerkük</p>	<p>Opr. Dr. Aydın BEYATLI aydinbeyatli@hotmail.com</p>	<p>Dr. Müfit Ekrem TAHA GSM: 0096 477 0250 54 80 mofeedakram@yahoo.com</p> <p>Nöroloji Kerkük Üniversitesi Tıp Fakültesi</p>

Türk Dünyası, Türkiye-İrak Tıp Dergisi

ÇIKIŞ AMACI

Türk Dünyası, Türkiye-İrak Dergisi, Tıp Bilimi konusunda tüm bilimsel temel alınan hususlarda, örneğin; Tıp Bilimi insan kaynaklı bilim olduğu dikkate alındığında; bedensel, ruhsal, sosyal anlamda, felsefe ve çeşitli insan davranışı ile tutumlarını da kapsamaktadır. Doğal olarak; Sosyal Antropolojik Bilimi dâhil, Sosyoloji, Felsefe, Eğitim, İletişim ve Bilişim Bilimlerini, Tıp Bilimi ile bütünleştiren bir dergi niteliğindedir. İnsanların kökeninin; Homo sapiens, sapiens, ilk olarak, 4,5 milyon yıl önce gözlenen Homo erectus 'tan farklı olarak, 130-170bin yıl önce Antropolojik olarak Afrika'da gözlenmiştir. DNA olarak başka türler ile benzer yapısı olsa da RNA olarak tek tür olarak genetik yapıdadır. Nitekim, hepimiz anne ovumunun döllenmesi, onun organellerinin çoğalması ile oluşmaktayız. İnsan türü, Afrika'da yoğunlaşmış ve daha sonra iklim değişikliği ana etkileşim olarak göçtükleri; a) Kafkasya'dan ve Hazar Denizi etrafından Asya'ya, b) Arabistan'dan, Güneye, Hindistan, Çin'e dağılımı ile, c) Anadolu ile Akdeniz kolu Dünyaya yayılmışlardır. Dolayısıyla Dil ile Genetik yakınlık dikkate alındığında, Nostratik Üst Aile grubu olarak, özellikle eklemeli dil özelliği taşıyan Türkçe yanında, çeşitli boyutlar ile farklı dillerin oluşması ve Literatür dili olarak İngilizce (ABD) olarak çift lisanlı olarak hazırlanan bir dergidir. Derginin amacı, Tıp Bilimi temelinde, sevgi, insanlık dayanağı ile, Bağımsızlık/Liberty, Eşitlik/Equality, Kardeşlik/Brotherhood.

Türk Evreni/Dünyasını Tıp Bilimi temelinde bütünleştiren: iletişim ve ilişkilerin oluşması hedeflenmektedir. Sosyal, kültürel, insan ile ilgili yaklaşımlar, örf, adet ve geleneklerin yaklaşımları, ile beslenme gibi İnsancıl ve Tıbbi bilgileri, Genel Tıp Bilimini ilgilendirmekte ve kapsamı alanı içine almaktadır. Tıp Biliminin her Bilim Dalını ve Ünitelerini yapısı ve çalışanların duygu ve düşünceleri de irdelenmesi ayrıca amaçlanmaktadır.

Tıp Biliminin Genetik, Embriyoloji, Fetal, Perinatal ve Gelişim Biyolojisi, Moleküler Genetik, Fizyoloji, Biyokimya, Farmakoloji, Beslenme/Diyetetik, Tüp Bebek (IVF) ve diğer yaşamın başlaması ve yaşamın ilk dönemindeki insan sağlığı ile ilgili konular derginin başlıca alanı içindedir. Annenin psikiyatrik durumu dâhil, gebe ile ilgili örf, gelenekler de Toplumun sosyal olaylara bakışı, etkileşimler ve insanlık ile insanı ilgilendiren konularda dergiye konu olacaktır.

İnsan birey hakkı önceliklidir ve hiçbir gereke insanın haklarını yok saymaya gereke olamaz. Civil Liberties/Birey Hakları öncelikli, bunlar tüm kamu, kurum ve kuruluşlardan korunma, gözetme, zarar ve ziyandan korunmalı, etkileşimlerden güvenli olmalıdır. Bu durum, insanlık içinde kalınmasını, hukuk yapısı ile zararın, bireye hakaret dahil gereke tutulmayacağı, herhangi bir grup, ırk, cins gibi ayrımların kabulü anlamını taşımaz. Kalıp, kural ve bağlayıcı olarak sunulanlar yerine, bilimsel bilgilendirme ve rıza ile kişilerin haklarının korunumu temel alınacaktır.

Deneyisel çalışmalar, hayvan araştırmaları, hipotezler, düşünceler, fikirler ve gelişimsel değerlendirmeler, yaklaşımlar ile insan ovum, sperm ve embriyo, fetüs ve Yenidoğan konusundaki yazılar kabul edilecektir. Bakım ve bakım konusundaki yaklaşımlar, büyüme, gelişme yanında, hemşirelik ve diğer dikkat edilecekler, öneriler aynı zamanda bu derginin kabulü içindedir. İnsanı ilgilendiren konular, Bilim penceresinden olmak üzere yayına kabul edilecektir. Araştırma ve veri/kanıt dayalı yaklaşımlarda Biyoistatistik kanıt dayalı tıp açısından önemlidir, ancak kişisel görüşler, düşünceler farklı kapsamdadır. Veri kesin ve kanıt dayalı, objektif olması gerekirken, yorum hür ve bağımsızdır. Hakaret ve aşağılama, hor görme fikir hürriyeti kapsamında olmayıp, insanlık dışı her şeyde olduğu gibi suç kapsamındadır.

Sonuç olarak açık ve net olarak her türlü görüş, yazı ve ifade, insan ve insan genetiği, hücre, embriyo, fetüs ve Yenidoğan/Neonatoloji ile diğer bu konudaki sosyal ve kültürel konular derginin alanı içindedir.

YAYIN DİLİ

Yayın dili Anadolu Türkçesi olup, İngilizce özet bulunması ve ayrıca İngilizce metnin de ek olarak birlikte sunulması arzu edilmektedir. Temel olarak Türkiye-İrak ve Türk Ülkelerinin yayınlarını kapsamaması arzu edildiği için, uluslararası bir dergi niteliğindedir. İngilizce olanlarında çift lisan olarak Türkçesi veya Türkçe özetinin de eklenmesi beklenilmektedir. Türk Dünyası Türkiye-İrak ve Tıp Bilimi kapsamında olan Dergi, kültürel açıdan Tıp Bilimi temelinde Türkçe temelli konuşan ülkeleri bir arada bütünleştirme, sosyal ve kültürel parametrelerle, olguları ve araştırmaları birlikte harmanlama amacındadır. Terçümlerde anlam kaymasından sakınmak için, orijinal dili ile sunulması önerilir.

DERGİNİN TEMEL İLKELERİ

Türk Dünyası, Türkiye-İrak Dergisi Birey hakkı (Yaşam Hakkı, Doğmamışın Hakkı, Fetal Hak ve Yenidoğan Hakları katılarak tüm insanların ve insanlığın) temelinde, onuru, saygısı ve insan olmanın şerefine tam uyulmasını gerekli görür. Tüm insanların birey olarak hakları herhangi bir tanımlama ve sıfat olmadan eşit olduğu kabulü ile yaklaşılmasını öngördüğü için, aşağılama, hor görme dâhil her türlü hakaret ve cins, ırk gibi ayrımların yapılmasını insanlık hakkı olarak reddederiz. Etik ilkeler doğrultusunda ancak bilim olabileceği inancı ile tüm bireylerden de bu şekilde davranılmasını gerekli görmektedir. Yayında temel ilke insanlık ve bu temelde bireyin hakkı, bağımsızlığı olmalıdır. Hastalık YOK, Hasta VAR temelinde Tıp Bilimi yorumlanmalıdır.

İRDELEME TEMELLERİ

Fikirlerin oluşması, karşılıklı değerlendirmesi ve irdelenebilmesi için, konularında yetkin ve uzman olan bilim adamlarının görüşlerinin alınması, derginin hakemli olması gereklidir. Fikirler ancak karşılıklı irdelene ile bütünleşme sağlanabilir. Değerlendirme yapan öğretim elemanının talebi, editör, doğrultusunda görüşlerinin de eklenmesi öngörülmektedir.

KAPSAMI

Temel olarak:

- Editöre mektup, yazılar
- Derleme
- Özgün Yazılar
- Olgu görüşleri
- Tıp Bilimi konusunda ilginç mektuplar ve anılar ile tarihsel boyut
- Ortak eşgüdüm yazıları/ilkeleri
- Protokoller
- Düşünceler, Fikirler ve Kısa görüşler
- Olgu sunumları, Klinik beceri ile oluşan düşünce ve duygular
- Katkılar
- Eğitim Bilimleri
- İletişim, Bilişim Bilimleri
- Psikiyatrik yaklaşımı
- Araştırma çalışmaları, görüşler
- Tıp Biliminin kaynakları
- İnsanlığı ilgilendiren yazılar
- Hukuksal olarak yaşam hakkı, İnsan kişilik hakkı yazıları
- Tıbbi etik boyutu
- Uygun görülen diğer yazılar

YAYIN KURULU

Tıp Bilimi konusunda uzman olan her hekim veya tıbbi konuda eğitim almış, öğretim elemanları temel olmak üzere yayın kurulunun temel üyesidir. Tüm Türk Dünyası Tıp Bilimi Uzmanları doğal yayın kurulundadır.

SORUMLULUK BİLGİSİ

Tüm yayınlardaki görüşler, çalışmalar, olgu sunumları yayını yapan bireyin sorumluluğundadır. Hukuksal boyut olduğu zaman yayını ileten kişi doğrudan sorumlu olarak değerlendirilecektir. Yazarlar Editörlerin uyarılarını dikkate almaları gerekir. Gereke sunarak editörler yayınlamama hakkına sahiptirler. Karşı görüşler de alınması önerilir. Yayınlarına sunulan görüşler, karşı görüşler de aynı şekilde bunları belirtenlerin sorumluluğundadır.

Herhangi bir şekilde gözden kaçan etik ihlaller ve hukuksal yayın haklarının ihlali durumunda geriye dönük yasal işlemlerin yapılacağı bilinmelidir. Ceza ancak ülkelerin yasalarına göre verilmesine karşın, etik ihlaller ve birey hakkının zedelenmesi Dergide açık olarak belirtilenler, aleni ilan edilecektir. Tüm sorumluluk yazara aittir. Her Editör üye yayını kabul etmek veya reddetmekte serbest olup, gerekçesini sunması beklenmektedir.

Türk-İrak Tıp Dergisi COPE etik ilkelerini benimsemektedir. Etik değerlendirmeler bu kapsamda ele alınacaktır.

TURKISH WORLD TRAINING, RESEARCH TURKIYE-IRAQ MEDICAL JOURNAL

THE AIMS AND SCOPES OF THE TURKISH UNIVERSE, MEDICAL JOURNALS

The Turkish Universe Application and Research Center Turkiye-Iraq Medical Journal is the prime source for the cooperation and collaboration of Turkish Universe, regarding Medical Perceptions. Means the unifications and get together of the Social Anthropology Science, Sociology, Philosophy, and other social aspects with the Medical Sciences. Thus, Homo sapiens, sapiens is the only and sole one as indicated human being.

Naturally, Medical Sciences, concerning Humanity, thus, several Science Fields, and Social Anthropology, Sociology, Philosophy, Education, Communication, and related Sciences, meaning a collaboration of all the subject's unification on Human being

The origin of human being, Homo sapiens, sapiens, first Anthropological evidence at Africa, since, 130-170 thousand years before, thus, Homo erectus, 4,5 million years before, thus, some DNA similarities, but, at RNA specific only for Homo sapiens, sapiens, as noted for each person, mother ovum is fertilized and all the cellular structures are forming from them, the RNA specific for Human being. Cumulation at Africa, then, mainly, due to the climatic changes, moved to; a) via Caucasian region, to Asia, b) via Arabia to South, to China, India, and c) via Anatolia, to Mediterranean Region. Thus, When the genetic and linguistic relation is noticeable, Nostratic Upper Familia Language perspective, as Turkish and other Agglutinative languages, as used at Medical Literature the English, so, the Turkish indications with English (USA), bilingually be used. The purpose under the humanistic love, Civil Liberties, Unique/Equality and Brotherhood is considering at this Journal.

Reasoning for the close relation with Turkish Universe, communication, and friendship statement. Social, Cultural, and regarding to human, humanity concepts, traditional varieties and as nutritional, thus other Humanistic and Medical, General Science perceptions, ideas, are considering subjects. The feelings and decisions, assessments, valuation of person, individual evaluations, are also topics for publication.

Genetics, Embryology, Fetal, Perinatal and Developmental Biology, Molecular Genetics, Physiology, Biochemistry, Pharmacology, Dietetics, IVF and other subjects concerning the beginning of life and all the considering issues will be anticipated to be revealed. The psychiatric status and cultural precautions, custom and regulation, also at family like problems of the mother, pregnant also concerns the Journal aspects. Papers resulting the experimental findings, animal studies, hypothesis and the development process and disorders in the human embryo, fetus and newborn abstracts will find a place at this Journal. Care and applications, growth and development, nursing, and other precaution of medical applications, all will welcome to this Journal for evaluation. Biostatistics is essential for the research and evidence-based aspects, but not for personal comments and decisions. Evaluations are free for discussion, but the evidence must be real and true, objective ones. No rights for the mobbing and other inhuman discussion will be right to an individual. As a summary, brief conclusion, everything concerning human being, for genetics, as a cell, embryo, fetus, newborn, and other social and cultural aspects will be the prime source at this Journal.

PUBLICATION LANGUAGE

Manuscripts will be written in Turkish (Anatolian Turkish) and English in summary. The publication can be bilingual presentation. As a presentation of Medical Literature of Turkiye and Iraq, it is an international Journal Concept, at the publication. Therefore, a part of Turkish, as International Language, as English (USA) is considering for understandable for all readers. To overcome the translation misunderstanding, original language be given, as advise.

BASIC ETHICAL PRINCIPLES

The Turkish Universe Application and Research Center Turkiye-Iraq Medical Journal, as the prime rights to the "civil liberties", concerning the unborn rights, embryo and fetal, even preterm and newborn rights, all for the honor of human and esteem of as a humanity. No discriminations between the unborn and born ones, sex, race and other determinations are not acceptable even not mentioned. All humans are the same race of Homo sapiens, sapiens, and no one have right to superiority or inferiority and mobbing to others. Medicine must be leading the ethical concepts as humanity, and expected from all at the moral, virtues and Principles of Human Rights aspects. At the Journal, the main is humanity and civil rights, liberties.

The Turkish Universe Application and Research Center Turkiye-Iraq Medical Journal, as a cultural subject, try to make close relation, cooperation and unification by social and cultural aspects, concerning the scientific subject of Medical Sciences. Main is the human/patient, not the disease and books as a noticeable rule for scientific discussion.

THE PRINCIPLES OF THE EVALUATION

To obtain the unification, the evaluation, assessment and valuation of the ideas, subjects and abstracts, the person for profession at the subject will be taken into notice. The peer review must be taken for valuation of the topic of the issue. The concepts of the reviewer decisions, judgements can be also mentioned at the journal, upon request of the inspector. Counter thoughts can be an improver of the ideas, as taken consultation perspective, mainly upon demand of editors.

CONCERNS

Manuscripts may be submitted under the following sections:

- Editorials
- Reviews
- Original Papers
- Discussion of the cases
- The historical aspects of the Neonatology and personal letters and decisions of individual perspectives
- Consensus Statements
- Protocols
- Short communications
- Novel insights from clinical practice/case reports
- Commentaries
- Educational Science
- Communication and computer science, artificial intelligence
- Psychiatry in Newborn
- Research briefings
- Source of Neonatal Medicine
- Letters to the editor
- Rights to life in legal aspects, in neonatology
- Ethical aspects at the Neonatology
- Other Medical Reports

EDITORIAL BOARD

All the professions on Neonatology for this Journal (**The Turkish Universe Application and Research Center Turkiye-Iraq Medical Journal**). The educational individuals (professors and associated professors) preferred for the editorial board.

DISCLAIMER/THE LEGAL RESPONSIBILITY

The statements, the opinions, the concepts on philosophy and discussions are solely and completely to the authors and contributor's responsibility. The Journal respects the individual ideas and decisions, as civil liberties. But not give the permission to make harm and other non-ethic and illegal approach to them.

The publisher and editors disclaim responsibility for any injury to person, to the property resulting from any ideas, discussions and methods, instruction or products or the advertisements, to the contents or commercial indications.

Editors are free of rejection by grounding on actualities.

The editors follow the COPE Principles (Commission of Publication Ethics) for the evaluation at the discussions.

Lawful approach for each state/country differs, therefore the conclusion will be indicated at the journal for further legitimate evaluation.

Türk Dünyası, Türkiye-İrak Tıp Dergisi, Etik İrdeleme

Kaynak: M.A. Akşit. COPE, Kanıt Dayalı Tıp ve Etik Değerlendirmeler, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul Raporu, 2007.

Birey Hakkı

Türk Dünyası, Irak Türkiye Dergisi, Temel İnsan Haklarında belirtilen ilkelere, mutlak ve kesin olarak, herhangi bir yorum, kıyas veya geniş değerlendirme yaparak, etkisizleştirilmesi yapılmadan, doğrudan olduğu gibi, dikkate alınmalı, özen göstermeli ve uygulamalıdır.

İnsan Hakkı her birey için özgün ve özel olarak ele alınmalı, birisi için bu hak doğal gereksinimi iken, diğeri içinde onu sağlamak ve talep edilmeden ele alınması da bir insanlık görevidir, ödev ve görev karşılıklı unsurlardır. İnsanlar arasındaki ilişki, kardeşlik üzerinedir.

-- **Bireyin bağımsızlığı ve buna bağlı sorumluluğu ile insan olarak hakkı önceliklidir** ve hiçbir insan üzerinde deney yapılamaz, ancak gönüllüler üzerinde, bilgilendirme üzerine rıza ile yaklaşım yapılabilir. Birey hakkı, tüm kamu, kurum ve kuruluşlara karşı mutlak korunmalı, gözetilmeli, gereken dikkat ve özen sunulmalıdır.

-- **Her insan, her türlü vasıfları ile eşittir ve kardeşlik bağı ile bağlıdır;** yaş, cins, ırk ve sosyal yapı dahil tüm tanımlamalar ayrımcılık boyutunda kabul edilerek dışlanmaktadır. Çalışma grubunda eşitlik açısından parametreler dikkate alınır, bunlar ayrımcılık olarak belirlenmez.

-- **Etik ilkeler uyum hukuksal zorunluluktur:** Etik ilkeler olarak: a) güven, b) sadakat c) sır saklama. Uygulamalarda özen gösterilenler: a) Öncelik zararın dokunmaması/Primum non nocere, b) Yararlılık, c) özerkliğe saygı d) adalet

-- **Yasal Dayanaklar;** Ulusal: 1. Anayasanın 17. Maddesi, 2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 3. 4721 Sayılı Medeni Kanun, 4. 1219 Sayılı Tababet ve Şua-batı Sanatlarının Tarzı İcrasına dair Kanunun 70. maddesi, 5. Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi (Resmî Gazete: 19.2.1960, No: 10436); 13-14/2. Maddesi, 6. 2238 Sayılı Doku ve Organ Alınması, Saklanması, Aşlanması ve Nakli Hakkındaki Kanunun 7. Maddesi, 7. Hasta Hakları Yönetmeliği, Resmî 1998, Sayı: 23420, 15, 18, 26, 30-31 Maddeleri, 8. 2827 Nüfus Planlaması Hakkındaki Kanunun 4-6 Maddeleri, Uluslararası: 1. İnsan Hakları Sözleşmesi, 2. Çocuk Haklarına dair Sözleşme, 3. 1981 Lizbon Bildirgesi: Hasta Hakları, 4. Amsterdam, 28-30 Mart 1994, 5. 1995 Dünya Tabipler Birliği, Bali/Endonezya Bildirgesi, 5. Hasta Hakları Avrupa Statüsü (Ana Sözleşme), Roma, Kasım 2002, 6. Hasta Hakları, Hastaneyeye Yatırılan Hasta Çocuk Hakları, 7. Hekim Hakları dahil tüm Etik Bildirgeler ve güncelleştirmelerine uyum hukuksal zorunluluktur.

Quorum Raporu (Analiz/Meta Analizin Raporlama Kalitesi)

NOT: Mutlak gerekli, zorunlu şart olarak; tüm çalışmalar hangi boyutta olursa olsun, yerel Etik Kurullar tarafından onay almalıdır.

Başlık (Çalışmanın amacı ve güdüsü /saiki temelinde, yayın yapılma gerekçesini sunmalıdır, Alt Başlık kapsayabilir.

Özet (Çalışmayı özetlemesi, tüm detayların kelimelere sığdırılmasıdır. **Alt Başlık**, Kapsam; Amaçlar, Veri Kaynakları, Dayanaklar, Derleme Yöntemi, Bulgular, Sonuç); **Tanımlayıcı olarak;** Raporun sistematik derleme veya meta-analiz olduğunu belirtmeli, Yapılandırılmış olmalı, sistematik derlemenin iyi tanımlanmış sorusu olmalı, Kullanılan veri tasarımları ve diğer kaynaklar belirtilmeli, Seçme ölçütleri (popülasyon, girişim, sonuç ve araştırma tipine göre) Araştırmaların geçerliliğini değerlendirme ölçütleri, veri toplama, Derlemeye alınan ve dışlanan çalışmaların özellikleri, niceliksel veriler ve alt grup analizleri belirtilmelidir.

Metin (Çalışmanın sunumu yapılmaktadır, yayına hazırlanma dayanakları ve gerekçeleri öncelikle belirtilir. **Alt Başlık**; Giriş, Yöntem, Sonuç. **Tanımlayıcı olarak;** **Arama/Sorunu** ve girişimin anlamını tanımlamalı; derlemenin gerekliliğini vurgulamalı, Kullanılan veri kaynakları ayrıntılı olarak tanımlanmalı, Kullanılan herhangi bir sınırlama (dil, yayımlanma yılı vb.) varsa belirtilmelidir. **Sonuç/ Katma dışlama ölçütleri** belirtilmeli (popülasyon, girişim, sonuç ve araştırma tipine göre). **Geçerlilik/ Kullanılan ölçütler** ve işlem açıklanmalı (araştırmaların kalite değerlendirmesi ve sonuçları)

Veri toplama/ Kullanılan işlem (bağımsız iki araştırmacı tarafından veri toplanması). **Araştırmaların özellikleri/ Araştırma tipi, araştırma grubu** özellikleri, girişimin ayrıntıları, sonucun tanımı, izlem süresi vb. **Araştırmaların Sonuçlarının niceliksel birleştirilmesi/ Kullanılan risk ölçütü** (görel risk, olasılık oranı, görel risk azalması, mutlak risk azalması, tedavi edilmesi gereken kişi sayısı vb.) tanımlanmalı; Sonuçları birleştirme yöntemi (istatistik testler ve güven aralıkları vb.); Heterojenle araştırma için yapılanlar ve parametrelerin ele alınış şekli Duyarlılık ve alt grup analizleri

Yayımlanmaya bağlı yan tutma olup olmadığı sunulmalıdır. **Bulgular** (Verilerin, elde edilen sonuçların olduğu gibi sunulduğu kısımdır. **Akış/ Meta-analiz için akış şeması** sunulmalı, **Derlemeye alınan Araştırmaların sonuçların niceliksel birleştirilmesi:** Her çalışma için (yaş, cinsiyet, örnek büyüklüğü, girişim, doz, izlem süresi vb.) çalışmaların özellikleri tanımlayıcı bilgiler sunulmalıdır. **Tanımlayıcı olarak:** Seçme ve araştırmaların geçerlilik değerlendirmesi konusunda araştırmacılar arası tutarlılık sunulmalı, Derlemeden elde edilen bulgular ve bunların klinik sonucu tartışılması Bütün çalışmalar için özet bulgular (her girişim ve sonuç için) sunulmalıdır.

Tartışma (Yapılan çalışmanın irdelenmesi, değerlendirilmesidir, bir reklam niteliği taşımamalıdır. Derlemeden elde edilen bulgular ve bunların klinik sonucu tartışılmalı Olası yan etki, ters ve farklı etkileşimler değerlendirilmeli, nadir ve beklenmeyen boyutlarda sunularak, görüşler belirtilmeli, olumlu yanında kısıtlılıklara da değinmeli. Gelecekte konuyla ilgili yapılması gereken araştırmalar için yol göstermelidir.

Kanıt Düzeyleri ve Önem Dereceleri

Her çalışmanın kanıt düzeyine göre araştırmaların yayın boyutu olarak irdelenmesi boyutudur.

- 1- Sistematik derleme, Randomize klinik çalışmalar
- 2- Kontrollü Çalışmalar: a) Sistematik derlemeler, Kohort, b) Kohort çalışmalar, izlemde kalan %80 olan randomize klinik çalışmalar
- 3- Olgu Kontrollü Çalışmalar: a) Sistemik derleme, olgu kontrol çalışmalar, b) Olgu kontrol çalışmalar
- 4- Olgu serileri, kontrolsüz Kohort veya randomize klinik çalışmalar
- 5- Uzman görüşü, eleştirel değer biçmeye dayalı olmayan çalışmalar

Kanıt Düzeyleri ve Etik İzlenecek Adımlar

- 1-**ADIMLAR:** Bilgiyi yanıtlanabilir sorular haline getirmek, **ETİK:** Hastanın durumunun etik açıdan değerlendirilmesi
- 2-**ADIMLAR:** Sorulara yanıt olabilecek en iyi kanıtları sıralamak, **ETİK:** Soruların doğru ve bilimsel saptanması
- 3-**ADIMLAR:** Kanıtlar geçerlilik/önemleri eleştirel değer biçimden yapılmalıdır (**Critical Appraisal**) **ETİK:** Kanıtlar etik değerlendirilmelidir
- 4-**ADIMLAR:** Klinik deneyim, hasta hakları ile oluşturulmalı, sonuçların klinik uygulamaya uyarlanması **ETİK:** Hastanın hakları ve değerleri
- 5-**ADIMLAR:** Etkinliğin değerlendirilmesi **ETİK:** Kararların tümü etik ilkelere olmalıdır, en ufak şüphe durumunda, yayımlanamaz

Temel Etik Değerler: Çalışmaların Etik Ölçüt ve Kriterleri

- 1-**KRİTER/ÖLÇÜT: Önem;** Sosyal/Bilimsel. **AÇIKLAMA:** Gelişim ve Bilgi sağlama; Sağlık/iyilik durumu. **ETİK İLKE:** Dürüstlük, uygun kaynak
- 2-**KRİTER/ÖLÇÜT: Bilimsel geçerlilik.** **AÇIKLAMA:** Yöntem: Geçerli, güvenilir ve bilimsel olmalı. **ETİK İLKE:** Dürüstlük, uygun kaynak
- 3-**KRİTER/ÖLÇÜT: Doğruluk;** olgu, yöntem, aydınlatma, rıza. **AÇIKLAMA:** Duyarlılık; Duyarlı grup öncelik. **ETİK İLKE:** Adalet.
- 4-**KRİTER/ÖLÇÜT: Risk/Yarar oranı uygunluğu.** **AÇIKLAMA:** Zarar olmaması/yarar sağlamalı. **ETİK İLKE:** Zarar oluşturmamalı
- 5-**KRİTER/ÖLÇÜT: Bağımsız değerlendirme.** **AÇIKLAMA:** Farklı Kişi; Değerlendirme tüm boyutlarla olmalıdır. **ETİK İLKE:** Bilimsel Sorumluluk
- 6-**KRİTER/ÖLÇÜT: Bilgilendirme/onam-Rıza formu.** **AÇIKLAMA:** Formun açıklanması; İmza yeterli değildir. **ETİK İLKE:** Özerklik, gizlilik
- 7-**KRİTER/ÖLÇÜT: Saygı.** **AÇIKLAMA:** Gönüllüler hakları, ayrılma, gizlilik, izlemeleri. **ETİK İLKE:** Sadakat, özerkliğe saygı

Yayınlarda olan Başlıca Etik Sorunlar

- A) Araştırmannın planlanması ve uygulanmasında: 1-Katılanlara etik olmayan uygulamalar, 2-Yöntemin bilimsel ve etik çelişkileri, 3-Finansman kaynağının bilimselliği etkilemesi, 4-Önem ve öncelikler açısından uygunsuz seçimi, 5-Disiplinsiz araştırma
  - B) Araştırmannın değerlendirilmesi: 1-Bilimsel yanılma-sahtekârlık,2-Uydurma, yoktan var etme,3-Eser hırsızlığı, korsanlık, aşırma
  - C) Yayın etiği: 1-Birden çok yerde yayın, 2-Parçalayarak komisyon, 3-Tekrar yayın, 4-Çalışmayı ısrarla Yayımlanma, 5-Yazarların niteliği, sırası ve sayısı
- NOT:** Etik sorunlar, COPE (Yayımlarda Etik Prensipler Komisyonu) Etik ilkeleri çerçevesinde irdelenecektir. Etik değerlendirmeler bu kapsamda ele alınacaktır.

Turkish World, Türkiye-Iraq Medical Journal, Ethical Evaluation

Reference: M.A. Akşit. COPE, **Evidence Based Medicine and Ethical Evaluation**, Eskişehir Osmangazi University Medical Faculty Ethical Committee Report, 2007.

Civil Liberties and Rights

The Turkish Universe Application and Research Center Türkiye-Iraq Medical Journal concerns the Human Rights under the civil liberties. The individual Rights are compact, and obvious, natural, without any demand, must be given, not any evaluation, discussion and comparison be performed, even not be widely evaluated for reduction the effectiveness, directly be taken in notice, be care and serve and be performed. Rights and duties, obligations are two sided, so, not be contrary, be a complementary faced structure. The relation be on brotherhood.

--**Civil Liberties and Human Rights** and primum and not be covered or any other consideration for reducing, it is utmost, first, and primary to be concern. Not any experiments be performed upon Human being, for any reasoning, only volunteers under ethical standards be done, by informed consent. Human Rights be protected and be served from governmental, and other institutes and other community structures, and even from anyone, be legally under guard.

--Each individual be the equal, as equal in rights, and be related on brotherhood. Age, gender, race, and other social, cultural structures has n property of any reducing or increasing effect. At study groups, the equal parameters be taken in notice, so not be a diversity and parting manner.

--**Ethical Principles be obligatory and legal.** The main ethical principles are a) Trust, b) confidence, c) Keeping the secret, and at Application; a) Primum non nocere/not making harm, b) Beneficence, c) Respect the individualism and d) Justice.

--**Legal Groundings:** NATIONAL: 1)Turkish Constitutional Law, Article 17, 2)Turkish Punishment Code/Law, 5237, 3)Marital Law, 4721, 4)1219 Law on Medicine, Article 70, 5)Medical Deontology Regulation, Article 13-14, 6)2238 Law on Medical Transplantation, Article 7, 7)Human Rights Regulation, Article 15, 18, 26, 30-31, 8)2827 Law on Abortion, Article 4-6, INTERNATIONAL: 1)Human Rights Declaration, 2)Child Right Concepts, 3)Patient Rights, Lisbon Declaration, 1981, 4)Patient Rights, Amsterdam Declaration 1994, 5)World Medical Association, Bali Declaration, 1995, 6)Patient Rights Main Agreement, Roma, 2002, 6)The Child Rights (at Hospital Administration, 7)Physician Rights, and 8) any other ethical principles.

Quorum Report ((Quality of Reporting of Meta-Analysis)

NB: Obligatory essential, for each study, local Ethical Committee Acceptance and Permission be required.

Heading (The aim of the study, methodology, and reasoning of the article be noted, subheading can be notified).

Outline (Summary be on each parameter). **Follow-up:** The Content, Aim, Groundings, Method, Findings, Results and Final Decision be given. **Explanatory Facts:** The study be indicated whether meta-analysis or other category for publication, must be structures, ready for publication, questions and answers be completed, briefly explained, the using evidence, references and resources be indicated, the selections; population, cases, applications, results, research form etc., the perceptive at the medica science, valuation, evidence groundings on science, quality and quantity be also at sub-groups be mentioned.

Article, Structure (Presentation of the Study, the reasoning to be in publication, and instructions of the study be mainly, first be indicated). **Sub-heading:** Introduction, Methods, Findings/Evidence, Results, Explanations. **Explanatory Facts:** Searching/Identifying the Problems/Questions, the meaning/reasoning of approach, medication, on medica science, and also be indicated if used any restrictions; as in language, translation, publication year, so on, be also representing. At the result, editing/excepting reasons; population, application, result and research category, etc., be indicated, Validated and medical science appropriate procedures, by quality as the editing be noticed. **Collection of the Evidence/Result:** Independent, editing research at least two academic, profession person be discussed. The Methods used at the Research even the statistical ones, be qualification of it, the risk and other concepts be given as safety and at standard, exceptional conditions and other rare situation are notified. Even the favoritism or biased at any standpoint is not at conflict of interest.

Findings (Evidence, results be given as it is, not any diffraction be done, directly be given). **Follow-up:** be given briefly, the summation of the results, by quality and quantity perspective be specified by tables, and if needed by graphics. Age, gender, the amount, grouping, application, approaching, procedures, dose and medication and caring and serving as follow-up; outpatient, inpatient or intensive care etc. The specification of the study be reported at the article. Medical scientific perspective be essential in every manner, the indications be done as same when want to be repeated again.

Discussion (The evaluation of the study, in medical science, on humanity, ethical principles). Not be as commercial, advertisement of some aspects, not be accepted of a benefit at the researcher or financial side. Results and evidence be discussed, the cumulations of the references be considered, as clinical, as benefit or other perspective, even side, adverse and other effects be notified, clearly and briefly. Addition to positive, negative and other results, be mentioned, be a guideline and be advisable perspective.

Status of the Evidence and Phases

Each study can be staged on the evidence-based phases, as be in publication.

- 1-Systematic Collection, Randomized Clinical Studies
- 2-Controlled Studies: a) Systematic collections, Cohort, b) Cohort studies on 80 percent randomized clinical ones.
- 3-Case Controlled Reports: a) Systematic collection, on case studies, b) Case controlled studies
- 4-Case Series, uncontrolled Cohort or randomized clinical studies
- 5-Expert opinion, evaluative personal decisions

Evidence Stages and Ethical Perceptions

- 1-**STEPS:** Forming the knowledge under questioning. **ETHICS:** The case be at proper ethical consideration
- 2-**STEPS:** Answering the questions, by best evidence. **ETHICS:** Questions be at proper and ethical at scientific and ethical principles
- 3-**STEPS:** Evidence be at proper/evaluative and valuation on medical science (**Critical Appraisal**). **ETHICS:** Evidence be on ethical principles.
- 4-**STEPS:** Clinical experience be at Patients/Human Rights, results be on medical benefit. **ETHICS:** Patient/Human Rights on Ethics
- 5-**STEPS:** Efficiency, effectiveness be evaluated. **ETHICS:** All the research, from planning to the end be on ethics, if not, not be published.

Basic Ethical Considerations; The Criteria and Evaluation on Ethics

- 1-**CRITERIA/MEASURE:** Importance; Social/Scientific. **EXPLANATION:** Progress and Knowledge Based: Healthy condition. **ETHICAL PRINCIPLE:** Honest proper references, source
- 2-**CRITERIA/MEASURE:** Grounding on science. **EXPLANATION:** Methods, scientific, reliable and on truth. **ETHICAL PRINCIPLE:** Honesty, on all parameters
- 3-**CRITERIA/MEASURE:** Reality, on case, method, also informative consent. **EXPLANATION:** Sensitive, appropriate on group. **ETHICAL PRINCIPLE:** Justice.
- 4-**CRITERIA/MEASURE:** Risk/Benefit Ratio be at humanity. **EXPLANATION:** Non nocere/be on benefit. **ETHICAL PRINCIPLE:** Primum non nocere
- 5-**CRITERIA/MEASURE:** Independent Evaluation. **EXPLANATION:** Editors differs and on al perspective. **ETHICAL PRINCIPLE:** Scientific Responsibility
- 6-**CRITERIA/MEASURE:** Informed Consent. **EXPLANATION:** Form be explanatory, not signature is satisfactory. **ETHICS PRINCIPLE:** Liberty, confident
- 7-**CRITERIA/MEASURE:** Respect. **EXPLANATION:** Volunteers Rights be informed, at all factors, **ETHICAL PRINCIPLE:** Respect to personality, loyalty, respect for autonomy

Main Ethical Problems on Publication

- A) At the Planning and Application of the Research: 1-Non-ethical applications at the volunteers, 2-Administrative, scientific, and ethical complaints, 3-Financial source effects the results, 4-Predictions and Importance notifications are not ethically selected, 5-non-organised research
- B) Evaluation of the Research: 1-Scientific misleading, fraud, 2-Make up, assuming as be, thus none, 3-Piracy, stealing the article, pass over
- C) Publication Ethics: 1-Published several places, 2-Piercing and diverting the study, 3-Re published as new, 4-Insisted after performing study, 5-Improper listing the research in line and number

NB: Ethical problems be considered under COPE (Commission on Publication, on ethics) principles, as the ethical conflicts.

Türk Dünyası, Türkiye-Irak Tıp Dergisi, Yazarların Sorumluluk Kabulü

Makalenin Adı: _____

Yazarların Onayı, Şartların Kabul Tarihi: _____

Şartlar:

- 1) **YAYIN HAKKI:** Makalenin her türlü yayın hakkı, ESTÜDAM Dergilerine aittir.
- 2) **İMZA İLE KABUL BEYANI:** Tüm yazarlar, makalede belirtilen sıraya göre formu imzalamalıdır. İmza el yazısı ile adın ve soyadın yazılması ve paraf atılmasıdır. (Formda yazışma yazarının imzasının bulunması zorunludur. Diğer yazar/yazarlara ulaşılamaması sebebiyle imzalarının alınamaması durumunda yazışma yazarı ilgili yazar/yazarların sorumluluğunu kabul eder).
- 3) **MAKALEDE DEĞİŞİKLİK YAPILAMAZ:** Makale; değerlendirilmek üzere dergiye gönderildikten sonra, hiçbir aşamada, yayın hakları devir formunda belirtilen yazar isimleri ve sıralaması dışında, makaleye yazar ismi eklenemez, silinemez ve sıralamada değişiklik yapılamaz.
- 4) **MAKALE DERGİNİN YAZIM KURALLARINA UYGUN OLMALIDIR:** Makale; derginin belirttiği yazım ve yayın kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.
- 5) **MAKALE ORJİNAL OLMALIDIR:** Makale orijinaldir. Daha önce yurtiçinde/yurtdışında, Türkçe/yabancı dilde yayınlanmamıştır veya yayınlanmak üzere değerlendirme aşamasında değildir.
- 6) **EDİTÖR YETKİSİ İÇİNDE, MAKALENİN KATEGORİSİNİ DEĞİŞTİREBİLİR:** Yayın editörü, makalenin bilimsel değerlendirme sürecinin herhangi bir aşamasında, gerek gördüğü takdirde, yayınlanması istenilen dergi ve yayın kategorisini değiştirmeyi yazarlardan talep edebilir.
- 7) **HER TÜRLÜ SORUMLULUK YAZARLARA AİTTİR:** Makalenin; bilimsel, etik ve hukuki sorumluluğu yazarlara aittir.
- 8) **YAZIŞMA YAZARI TÜM ÇALIŞMACILARIN DA SORUMLULUĞUNU YÜKLENMELİDİR:** Diğer yazarlara ulaşılamaması halinde; yazarların çalışmanın tüm aşamalarından haberdar olduklarını ve diğer yazarların sorumluluklarını, makalenin yazışma yazarı kabul eder.

Yazar(lar)	İmza
1) _____	
2) _____	

NOT: Yazarların kendi beyanı gereklidir, vekalet ile olmayacağı belgindir.

Türk Dünyası, Türkiye-Irak Tıp Dergisi, Editör Yayın Değerlendirme

Makalenin Adı, Makale sırası, Dergi Sayı/Sırası, Tarih: _____

Değerlendirme Kriterleri:

- 1) **Makalenin Türü:** Araştırma, Gözlem, Olgu Sunumu, Derleme. Diğer: ____
- 2) **Kurallara Uygunluk:** Makale Eskışehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yeni Doğan Dergisi yayım kurallarına uygun olarak yazılmış mıdır? Evet. Hayır. Diğer: ____
- 3) **Makale orijinal nitelikte midir?** Evet. Hayır. Diğer: ____
- 4) **Başlık Uygun Mudur?** Türkçe ve yabancı dildeki başlıklar çalışmanın ana hatlarını yansıtıyor mu? Evet. Hayır. Diğer: ____
- 5) **Özet ve Anahtar Uygunluğu:** Türkçe ve yabancı dildeki özetler ve anahtar kelimeler çalışmanın ana hatlarını yansıtıyor mu? Evet. Hayır. Diğer: ____
- 6) **Giriş Uygun mudur?** Giriş bölümünde verilen bilgiler konuyla ilgili ve yeterli midir? Evet. Hayır. Diğer: ____
- 7) **Amaç belirtilmiş midir?** Giriş bölümünün son paragrafında çalışmanın amacı belirtilmiş midir? Evet. Hayır. Diğer: ____
- 8) **Materyal Metot Uygunluğu:** Materyal ve Metot ile bunların seçimi ve uygulamaları yeterli midir? Evet. Hayır. Diğer: ____
- 9) **Bulgular yeterli midir?** Evet. Hayır. Diğer: ____
- 10) **Açıklamalar yeterli midir?** Şekil ve tablo ile bunlara ait alt yazılar ve açıklamalar yeterli midir? Evet. Hayır. Diğer: ____
- 11) **Tartışma ve sonuç yeterli midir?** Evet. Hayır. Diğer: ____
- 12) **Bağlantı Kurulması:** Amaç ile sonuç arasında bağlantı kurulabilmiş midir? Evet. Hayır. Diğer: ____
- 13) **Kaynaklar:** Kaynaklar konu ile ilgili ve yeterli midir? Evet. Hayır. Diğer: ____
- 14) **Dil ve Gramer Yönünden:** Makale; dil, gramer ve ifade yönünden yeterli midir? Evet. Hayır. Diğer: ____
- 15) **Makale Yayınlanabilir mi?** Bu şekilde Yayınlanabilir, Düzeltmeler Yapılarak Yayınlanabilir, Kısaltılarak Yayınlanabilir, Yayınlanamaz. Diğer: ____
- 16) **Öneriler:** Makalenin kısaltılması ve düzeltilmesi konusundaki eleştiri ve önerilerinizi Ek 1 formunda bölüm sırasına göre belirtiniz.

Ek Eleştiri ve Öneri Formu:

Türk Dünyası, Türkiye-Irak Tıp Dergisinde Yayınlanacak Makalelere ve Editörlere sunulacak ek konu ile ilişkin Eleştiri ve Önerilerinizi açık olarak yazınız:

Turkish World, Turkiye-Iraq Medical Journal, Accepting the Responsibility

The Publication Article Heading: _____

The Date of the Acceptance and the Rules: _____

Rules:

- 1) **Publication Rights:** The Publication Rights be in all manner to the ESTÜDAM Journals.
- 2) **The Signature is the accepting the Article for Publication:** All the researchers be signed, under the list of importance of the study, and be at handwriting, thus, the others be also ethically responsible, at the study.
- 3) **Not any differentiation be performed after the admission of the Study:** The Article be re-evaluated or re-arranged or differentiation, correction be done, after the editorial comment, no other person be additional or contribute afterwards, even the changing the list must have ethical groundings.
- 4) **The Article completely be fit the Journal Standards:** The Publication Standards be indicated at the Journal, so, complete acceptance be suitable at these standards, fit as same regulations.
- 5) **Article be at original consideration:** Article is original, not be published somewhere, so not have any ethical other problems, or other publication hazardous evaluation, even not at the evaluation status.
- 6) **Editors have the Right for all manners for the Article, by informed and consent is taken:** Each editorial approach must have a reasoning, and COPE standards are required, if needed, and informed at any differentiation in any manner, to the first line writer mostly.
- 7) **Every Responsibilities be to the Writers:** The article as considered, legal, ethical, and other humanity concepts, responsibility be to the writers, in advance.
- 8) **This Report of Acceptance is indicating all the writers have known what it is, cooperation's, and other relation with editorial board so on.** If not be reached to a specified writer, the other research must share the responsibility, so all for one, one for all be in connection of the Article, that is given for publication.

Writer/Researcher (s)	Signature
1) _____	
2) _____	

NB: Personal indication and sign be important.

Turkish World, Turkiye-Iraq Medical Journal, Editorial Evaluation

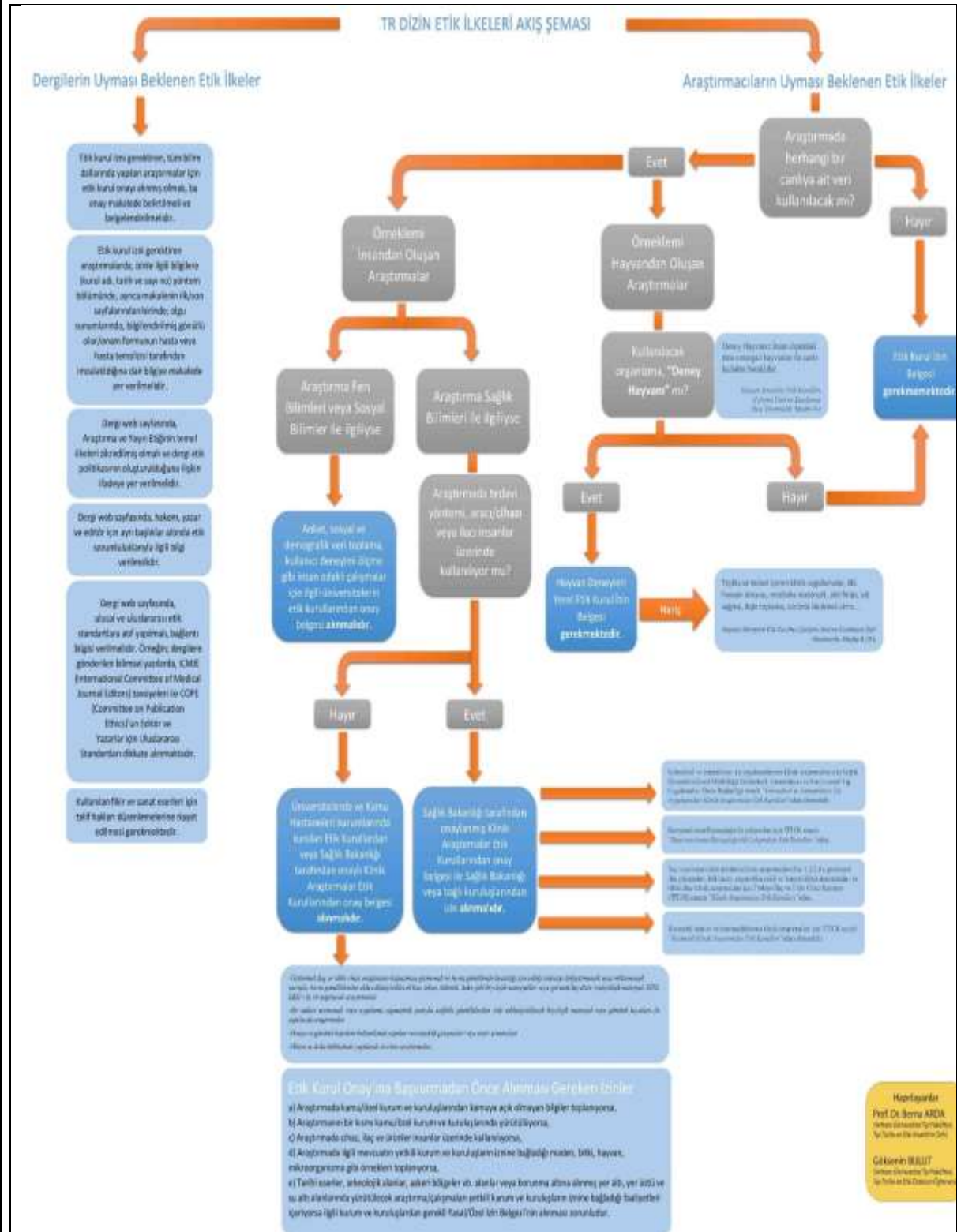
Article; Name, Number, Journal Number, Date: _____

Evaluation Criteria:

- 1) **The category of the Article:** Research, Overview, Case, Review. Other: _____
- 2) **Acceptable for the Publication Standards? Turkiye-Iraq Medical Journal Regulations be given, thus suitable this mentioned facts?** Yes, No. Other: _____
- 3) **Is the Article Original?** Yes, No. Other: _____
- 4) **Is the Heading Suitable? The Turkish and English Heading be fit the demands the article concepts?** Yes, No. Other: _____
- 5) **Outline and Key words be acceptable and reflected the Turkish and English summary and key words for this article, framework?** Yes, No. Other: _____
- 6) **Is the Introduction being acceptable? The knowledge given and the information mentioned at this article satisfactory and appropriate about the study and any required additional references?** Yes, No. Other: _____
- 7) **Does the purpose briefly be indicated as aiming the study, and at the Introduction section, and at the last part of the Article, the targeting be also indicated for easily comprehension?** Yes, No. Other: _____
- 8) **Material and Method be suitable for the Article? Selection of the cases, appropriate of the study purpose and selection, informed consent and application be ethically united and righteous?** Yes, No. Other: _____
- 9) **The results and evidence are enough and satisfactory?** Yes, No. Other: _____
- 10) **Are the explanations being on medica science and satisfactory thus, the table and figures, graphics be an explanatory and indications are reasonable for understanding?** Yes, No. Other: _____
- 11) **Discussion and Results Section be pleasing for the Article?** Yes, No. Other: _____
- 12) **Does any correlation be confirmed about the purpose and result?** Yes, No. Other: _____
- 13) **References concern the subject, purpose and reasonably be examined and be searches?** Yes, No
- 14) **Language, using and expression, meaning and clear and be sure on the meaning, at medical scientifically, at subject on perspective?** Yes, No. Other: _____
- 15) **Does the Article be Published** Yes, at this exact presentation, some correction must be done, After the correction can be published, be outlined and published, not publishable. Other: _____
- 16) **Advice: The shortening of the Article, Corrections, and discussion, evaluation, advice and other indications for the research be written at this section**

Additional Comment and Advice:

Additional comments be written at this section, even to the Editorial Board be indicating at this part.:

Şekil: TR Dizin Etik İlkeleri Akış Şeması – TR-Dizin

Dergilerin uyması gereken Etik İlkeler: [TR Dizin Etik İlkeleri Akış Şeması – TRDizin](#)

Etik Kurul izni gerektiren, tüm bilim dallarında yapılan araştırmalar için etik kurul onayı alınmış olmalı, bu onay makalede belirtilmeli ve belgelendirilmelidir.

Etik Kurul izni gerektiren araştırmalarda, izinle ilgili bilgilere (Kurul adı, tarih ve sayın no), yöntem bölümünde, ayrıca makalenin ilk/son sayfalarından birinde, olgu sunumlarında, bilgilendirilmiş gönüllü olur/onam formunun hasta veya hasta temsilcisi tarafından imzalandığına dair bilgiye makalede yer verilmelidir.

Dergi web sayfasında, Araştırma ve Yayın Etiğinin temel ilkeleri zikredilmiş olmalı ve dergi etik politikasının oluşturulduğuna ilişkin ifadeye yer verilmelidir.

Dergi web sayfasında, ulusal ve uluslararası etik standartlara atıf yapmalı, bağlantı bilgisi verilmelidir. Örneğin, dergilere gönderilen bilimsel yazılarda, ICMJE (International Committee of Medical Journal Editors) tavsiyeleri ile COPE (Commission on Publication Ethics)'un Editör ve Yazarlar için Uluslararası Standartları dikkate alınmaktadır.

Kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine riayet edilmesi gerekmektedir.

...

Editörden Mektup

Giriş

Yaşam belirli aşamalarda, özellikle yaş günlerinde, dün, yarın kıskacı içinde ele alınırken, bugün değerlendirmesi yapılmaktadır.

Kendinin farkındalığına olan ve huzur, mutlu olduğunu ifade etmek, insan huyları arasında sadece bilinçli ve farkındalığı algılamış, eğitilmiş kişilerin hedefi, amacı olabilir. Sıklıkla arzu, hırs ve beklentiler boyutunda olan, kısaca benliği, insanlıktan ağır basanlar farklı düşünürler. 1) Zengin, daha fazla mal ve para sahibi olmak, bunun harcanması olmasa bile sahip olarak güçlü hissetmek, 2) Bilgi ve akademik olarak bilen, bilgin pozisyonunda toplumda yer edinmek, profesör gibi rütbeler almak ve 3) Lider, yönetici olmak, emirler vermek ve liderlik isterler. Bunlara özgü kutsallar, tanrılar da oluştururlar.

Zenginlik para değil, sevgi ve insanlıkta olduğu, somut değil, soyut kavramlar içinde olduğu, zamanımızda internet ile bilgi alınıyor, önemli olanın bilgi değil, yorumlamak ve uygulamak olduğu yanında ayrıca birey hakkı temelinde, kendisinin lideri ve yöneticisi olmanın daha önemli olduğunu algılaması gerekir. Bu oldukça zordur ve Nirvana denilen boyut olduğu söylenebilir.

Bu Makale boyutları, yaş ve süreç ile ilgili bir irdeleme yapılmakta, bu yaklaşımlarda yazarın yükselme, yücelme gibi bir algılama boyutları ile, her gün yeniden başa dönmesi, sabah uyanma faktörü ile tamamlanmaktadır. Bu yaklaşımda her bireyin kendi rıza ve kararına göre olması, düşüncelerin devamlı gelişimi değişim ile tamamlanması ile bunun farklı bakış ile bir nevi hür olmasına (fikri hür, vicdani hür, irfanı hür yaklaşımlarına) dayanmaktadır. Ancak karşı çıkılması da zamanımızda vurgulanmaktadır.

Sosyal ve Kültürel boyut açısından bir kişi ve grubun mevcudun dışına çıkması kabul edilmemiş, tüm dinlerde de Resul olarak çıkanlar öldürülmeye çalışılmıştır.

Dikta, zorlama ile kul hakkının ayrıcalıkları, sosyal boyutu karşılıklı mukayesesi ile irdelenmeye çalışılmıştır.

Bilim olarak bunların vurgulanmasının yararlı olması, bilimsellik yanında sosyal ve kültürel katkılara neden olması dileğimle,

Prof. Dr. M. Arif AKŞİT, Eskişehir, 2023

Letter from the Chief Editor

Introduction

We are prone to evaluate our lifespan, as at this Article Author perform their/his life, as from past, what will be in future, indicated as today. Such a press of being, under the assessment.

If a person indicated as peace and at happy moment, this is a perception of being a Human being, at humankind, by deep education. Thus, by demanding more, 1) Assuming as richness more money, but being and love and humanity is the real prosperity one, 2) Secondly being on academic status, for noticed as known one, such, internet given more information, so, valuation the information and application is the primum one, 3) Managing the community, thus first manage yourself, so, for being happy, thus, you are living together with yourself.

Creating values, idiolectic approaches and some holy concepts, not as regular or borders of ideas, keeping at some strict aspects, so not be in advanced, progression. As Nirvana is an ideal, so not at realistic perspective.

At this Article life on medical emphasis is in consideration. If we awake for each day, started the point from the beginning. Even there is Civil Liberties mainly on cultural and social perspectives accused the person, on their ideas and decisions. Wanted in a restricted value. Each Prophet is going to killed for their religion.

Oppression, domination regulation and Civil Liberties/Individual Rights are considered, simultaneously as social configuration of both.

For a point of life emphasis, the individual each day condition, by hope to contribute to social and cultural contribution.

Being helpful, benefit to understand, and contribute to social, cultural facts.

Prof. MD. M. Arif AKŞİT, Eskişehir, 2023

Türk Dünyası, Türkiye-Irak Tıp Dergisi
Tıp ve Sağlık üzerinde vurgular

Turkish World, Turkiye-Iraq Medical Journal
Establishing Medical Emphasis

2023: Tıbbi Vurgular
2023: Medical Emphasis

İçindekiler / Content

Kapak	i		
Yazışma adresleri / Secretary	ii		
Editörler / Editors	iii		
Çıkış Amacı / Aims	iv-v		
Etik irdeleme / Ethical evaluation	vi-vii		
Sorumlu-Editör /Responsibility, Editor	viii-ix		
Etik Akış-Şema / Ethical Flow	x-xi		
Editör Mektup / Letter	xii-xiii		
İçindekiler/Content	xvi		
BÖLÜM 1: GİRİŞ			
1-Medikal Vurgular			
Medical Emphasis			
MA. AKŞİT	1		
		BÖLÜM 2: FARKINDALIK	
		2-Kendimi algılama, yükselme mi?	
		My Perception, is it an Ascension?	
		MA. AKŞİT	267
		3-Baş a Dönüş	
		Return to beginning	
		MA. AKŞİT	276
		BÖLÜM 3: BİREY HAKKI	
		4-Birey Hakkı	
		Civil Liberties	
		M.A. AKŞİT	294
		5-Birey Hakkına Farklı Bakış	
		Contra perspective to Civil Liberties/Rights	
		M.A. AKŞİT	331
		6-Birey Hakkında Yönetim Boyutu	
		Managing Perspective upon the Civil	
		Liberties/Rights	
		M.A. AKŞİT, İ. ABACI	412